ALINA PAVELESCU
ȘERBAN-LIVIU PAVELESCU

...Acel trecut are și astăzi o influență directă asupra viitorului României.

ISTORIE

ISTORIA ORBILOR

ROMÂNIA ÎN RĂZBOI

1940–1945

HUMANITAS

în care se află fosta sa casă și în care știe că a rămăs tatăl lui. Evadează din nou, dar, ajuns în fața casei tatălui, constată că locuința fusese distrusă de o bombă. Bătrânul și soldatul de ordonanță pe care fiul lui i-l lăsase să aibă grijă de el sunt amândoi morți, îngropați de vecini în spatele ruinelor casei. Petre încasează din plin acest șoc, dar aici, în orașul pe care-l cunoaște foarte bine, reușește măcar să găsească ajutor: un vecin îl îmbracă într-un cojoc de cioban și, astfel deghizat, se întoarce la rudele din Bârlad, rămânând ascuns până când poate pleca în siguranță în satul Greci din Oltenia, unde se refugiaseră soția și fiica lui.[217]

La fel ca micul refugiat Boris Rozescu, Petre Ionașcu e unul dintre norocoșii cărora hazardul le îngăduie un final fericit. Sunt însă mulți alți soldați români pentru care momentul 23 august 1944 înseamnă doar începutul unui lung prizonierat în URSS. Și încă și mai mulți care, asemenea căpitanului Nicu Negrici, după ce luptaseră pe frontul de est împotriva sovieticilor, luptă acum alături de sovietici împotriva germanilor, într-un război care pare fără sfârșit.[218]

În intervalul scurs între citirea comunicatului regal la radio, pe 23 august, și apariția Armatei Roșii la porțile Bucureștiului, pe 30 august, presa din România are timp suficient să-și schimbe radical tonul și orientarea. O astfel de volută nu e ceva nemaivăzut, nici pentru jurnaliștii români, nici pentru cititorii lor. Seamănă leit cu ce se întâmplase după 6 septembrie 1940 și, ca atare, cei care nu au memoria cu totul scurtă trăiesc acum o senzație de déjà-vu. Singura diferență e că, în noul peisaj jurnalistic, reapar ziarele oficiale ale PNȚ și PNL, *Dreptatea* și *Viitorul*, iar cele două ziare ale comuniștilor români, *Scânteia* și *România liberă*, se publică acum pentru prima dată în legalitate. În intervalul dintre degringolada cenzurii antonesciene și punerea în funcțiune a cenzurii sovietice sub auspiciile Comisiei Aliate de Control, presa românească are un scurt moment de relativ respiro. Nimeni nu bănuiește cât va fi de scurt și mai ales cât de lungă va fi perioada următoare, în care nici presa, nici cetățenii României nu vor mai avea ocazia să simtă gustul libertății.

Primul număr al ziarului *Universul* apărut după 23 august 1944 titrează mare pe prima pagină „România, stăpână pe soarta ei" și redă textul integral al comunicatului citit de regele Mihai la radio.[219] *Curentul* din aceeași zi vorbește, tot pe prima pagină, despre „atacurile teroriste ale aviației germane asupra Capitalei" și preia declarațiile făcute de Iuliu Maniu „asupra situației politice interne și externe": „Am suferit destul pentru scopuri străine și pentru cauza altora. Biruința Națiunilor Unite este asigurată. Prin ea va fi înălțat și neamul nostru"[220]. Iar *Viața* – care, din cauza distrugerii sediului

ziarului în cursul bombardamentelor germane, apare abia pe 29 august, având acum un director nou, M.C. Panaite – titrează cu roșu: „Ostașii sovietici vin în țară ca prieteni", înainte de a reproduce un comunicat al guvernului român:

„Autoritățile administrative, polițienești și jandarmii, precum și populația civilă din regiunile pe unde trece armata rusă trebuie să rămână pe loc, deoarece unitățile armatei sovietice vin în țara noastră ca prietene, pentru eliberarea țării de armatele germane. Nu dați crezare știrilor necontrolate"[221].

Petre Ionașcu și camarazii lui de front ar avea cu siguranță unele obiecții la acest comunicat, însă bucureștenii care, pe 30 august, se pregătesc de intrarea soldaților sovietici în oraș nu le-au aflat încă povestea. Și, oricum, fiecare dintre ei are sentimente și așteptări diferite. Anii în care URSS a fost principalul inamic al României nu s-au șters, bineînțeles, din conștiința generală, și cei mai mulți urmăresc cu teamă înaintarea acestei armate despre care până acum n-au auzit nimic bun. Dar, cum se întâmplă în momentele de cumpănă, unii aleg să exerseze gândirea pozitivă, să-și spună și să încerce să creadă că lucrurile nu sunt, poate, atât de rele pe cât le-au fost prezentate. După zilele de groază petrecute în timpul bombardamentelor germane, Alice Voinescu e acum aproape optimistă:

„Nu cred în gogoriţele lansate de nemți despre ruși, cred că s-au făcut progrese uimitoare la ei, în firea lor e ceva serios, care nouă ne lipsește"[222].

Într-o cu totul altă situație și stare de spirit decât majoritatea creștină, cetățenii evrei, profund marcați de perioada de persecuții pe care au traversat-o în timpul regimului Antonescu, au așteptat vreme de patru ani ca o victorie a Armatei Roșii să le aducă salvarea. Acum, la vederea soldaților sovietici pe străzile Bucureștiului, încep, în sfârșit, să se simtă în siguranță.

În mijlocul acestui complicat amestec de așteptări și de sentimente, bucureștenii sunt în general optimiști. Orașul se arată chiar nerăbdător să-și reia viața obișnuită, convins că pacea e aproape și că, odată cu ea, vor reveni și vremurile fericite. „Lumea este plină de curaj, ca și când Bucureștii n-ar fi suferit nimic", notează Georgescu-Delafras pe 29 august.

„În Piața Amzei, bunăoară, unde sunt prăvăliile cu zarzavaturi, deși obloanele, ferestrele și ușile sunt rău vătămate, vezi tarabele încărcate cu fructe și legume de tot felul, iar negustorii și cumpărătorii stând la vânzare și la cumpărare ca de obicei. Pe străzi e animație și veselie".[223]

Dudu Velicu, ale cărui cunoștințe de limba rusă au devenit peste noapte foarte prețioase, încearcă să vadă și să noteze cât mai mult